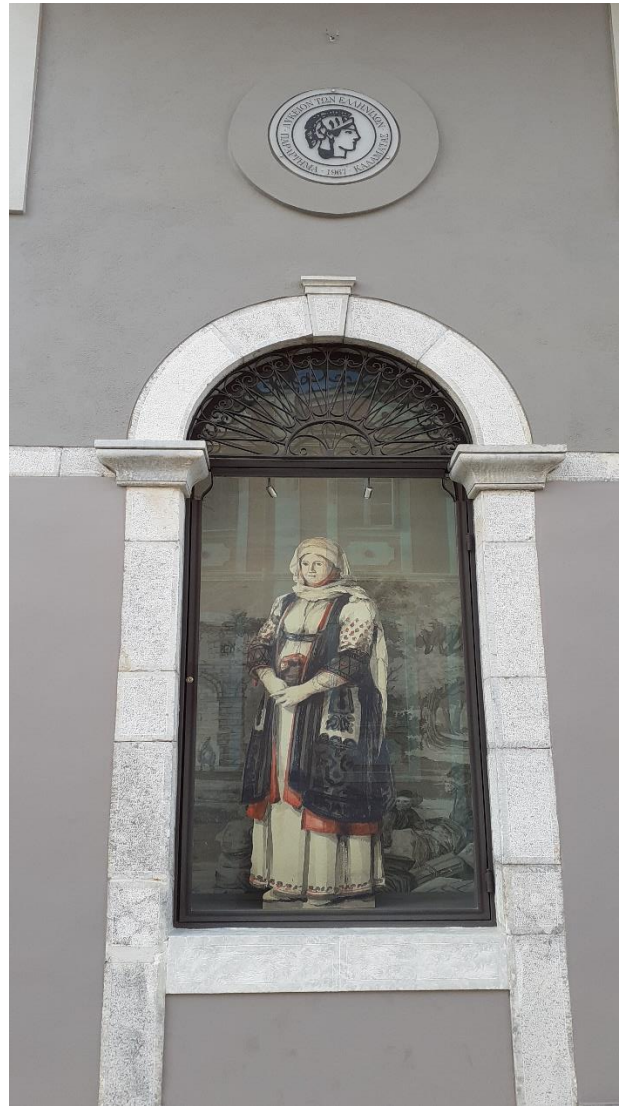

Ξενάγηση στη Συλλογή Ελληνικών Ενδυμασιών

«Βικτωρία Γ. Καρέλια» και συνάντηση με τη συλλέκτρια

Το Σάββατο 16 Οκτωβρίου 2021 στις 6.00 το απόγευμα βρεθήκαμε έξω από το κτήριο του Λυκείου Ελληνίδων Καλαμάτας, όπου εκτίθεται η Συλλογή Ελληνικών Ενδυμασιών «Βικτωρία Γ. Καρέλια». Η επίσκεψη έγινε στο πλαίσιο συνεργασίας μας στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα **«Πάμε Μουσείο;»**, το οποίο υλοποιείται από τη Δημόσια Ιστορική Βιβλιοθήκη Ανδρίτσαινας και το Μαθητικό Δίκτυο «Ατίθασα Πινέλα». Σκοπός της επίσκεψης ήταν η ξενάγησή μας στον χώρο, η συνάντηση με τη συλλέκτρια –και ψυχή της συλλογής– κ. Βικτωρία Καρέλια, καθώς και η ξενάγηση στην περιοδική, επετειακή εικαστική έκθεση **«Ηρωες από μέταλλο»** του γλύπτη Νίκου Φλώρου, με έργα εμπνευσμένα από ήρωες και σύμβολα του 1821, φτιαγμένα από ανακυκλωμένο αλουμίνιο.

Η Συλλογή «Βικτωρία Γ. Καρέλια» είναι έργο της συλλέκτριας Βικτωρίας Γ. Καρέλια, ιδρυτικού μέλους και επί πολλά χρόνια επικεφαλής του Λυκείου Ελληνίδων Καλαμάτας, αποτέλεσμα μιας 50χρονης αναζήτησης φορεσιών ανά την Ελλάδα. Ξεκινήσαμε λοιπόν την ξενάγηση στην συλλογή και καθώς κινούμασταν από όροφο σε όροφο διαπιστώναμε την παρουσία σύγχρονων ψηφιακών εργαλείων (οθόνες αφής) τα οποία προσέφεραν μια διαδραστική επαφή των επισκεπτών με τα εντυπωσιακά εκθέματα. Παράλληλα, οι ήρωες από μέταλλο του Νίκου Φλώρου έδεναν αρμονικά με τον χώρο και δημιουργούσαν μία ιδιαίτερη αίσθηση συνομιλίας με τις φορεσιές.

Μετά το πέρας της εξαιρετικής ξενάγησης από την κ. Μαρίνα Κομπόκη και την κ. Μαρία Μακρυγιάννη, τις οποίες και ευχαριστούμε θερμά, μας υποδέχτηκε η κυρία Βικτωρία Καρέλια και ξεκίνησε αμέσως η συζήτηση μαζί της, καθώς ανυπομονούσαμε να μάθουμε περισσότερα για αυτή την εντυπωσιακή προσπάθεια.

Ξετυλίγοντας το νήμα της ιστορίας της συλλογής, η κυρία Καρέλια με αφοπλιστική ειλικρίνεια και αμεσότητα μας ξεκαθάρισε ότι η ίδια δεν είναι ούτε λαογράφος ούτε ενδυματολόγος. Γοητεύτηκε όμως από την ομορφιά και την ποικιλομορφία που έχουν οι ελληνικές φορεσιές. Την εξέπληξε η αισθητική των απλών γυναικών, η εξαιρετική ποιότητα των ρούχων τους και η διαφορετικότητά

τους από περιοχή σε περιοχή, κάτι που πιθανότατα να σχετίζεται με τη μακρόχρονη τουρκική σκλαβιά: «Η ενδυμασία ήταν ίσως ο μοναδικός τρόπος να εκφράσουν τις ευαισθησίες τους, τις αγωνίες τους, την αγάπη τους για το ωραίο. Και συμμετείχαν και οι άνδρες σε ένα βαθμό σε αυτό, καθώς οι τερζήδες, μετακινούμενα συνάφια ραφτάδων, έφτιαχναν τα πολύ βαριά κεντήματα με τις χρυσοκλωστές». Οι γυναίκες λοιπόν, μας εξήγησε η κυρία Καρέλια, η κάθε μία με την προσωπικότητά της, προσπάθησε να εντάξει στο ρούχο της όλο το γυναικείο σκεπτικό: να έχει κάτι που να διώχνει το κακό, κάτι “για να μην την πιάνει το μάτι”, κάτι για να της φέρνει γούρι. Με αυτό τον τρόπο καμιά φορεσιά δεν μοιάζει με κάποια άλλη, γιατί είναι συνδεδεμένη με κοινωνικά γεγονότα, με οικογενειακές στιγμές, με ήθη και έθιμα. «Έχοντας εντυπωσιαστεί από όλα αυτά», συνέχισε η κυρία Καρέλια, «όταν έβρισκα μία φορεσιά, την αγόραζα, την έστελνα σε ειδικούς για να την συντηρήσουν και τη φύλαγα με μεγάλη προσοχή σε ένα κουτί. Σιγά-σιγά, τα κουτιά άρχισαν να πληθαίνουν και από ένα σημείο και μετά αναρωτήθηκα ποιο θα ήταν το μέλλον τους, ποιοι θα τα έβρισκαν και πώς θα ήξεραν τι είναι το καθένα. Έτσι αποφάσισα τη δημιουργία του μουσείου. Με τη λογική αυτή άρχισα να αναζητώ και φορεσιές που δεν είχα μέχρι τότε, όπως π.χ. του οπλαρχηγού, έτσι ώστε να υπάρχει μία αντιπροσωπευτική εικόνα της κάθε περιοχής. Παράλληλα, σημαντικό ρόλο για τη δημιουργία της συλλογής έπαιξε και η ανασύσταση του Λυκείου Ελληνίδων Καλαμάτας στο οποίο ήμουν πρόεδρος, μέσα από την ανάγκη να δημιουργηθεί μία ιματιοθήκη που να καλύπτει τις εμφανίσεις του Λυκείου. Καθώς τα αντίγραφα των φορεσιών που υπήρχαν στην αγορά ήταν κακέκτυπα των αληθινών, άρχισα να παρατηρώ το πώς ήταν φτιαγμένες και να ψάχνω ανθρώπους ικανούς να φτιάξουν κάτι παρόμοιο, κάτι που να πλησιάζει το αυθεντικό».

Οι φορεσιές του μουσείου είναι όλες αυθεντικές, «και όταν λέμε αυθεντικές, εννοώ ότι έχουν φορεθεί στην πραγματική ζωή. Γι’ αυτό και βλέπουμε τις πιο εντυπωσιακές, καθώς οι καθημερινές φθειρόνταν και ήταν αδύνατο να διατηρηθούν. Βλέπουμε τη φορεσιά της νέας αλλά και της παντρεμένης, αυτή που φορούσε όταν μεγάλωνε και γινόταν μητέρα, αυτή που φορούσε όταν έμενε χήρα».

Στην ερώτησή μας ποιο είναι το κόστος μιας αυθεντικής φορεσιάς, μας εξήγησε ότι είναι πολύ μεγάλο: «Όταν ξεκίνησα εγώ τη συλλογή μου ήταν αργά, με την έννοια ότι πολλές είχαν ήδη αγοραστεί από μουσεία ή άλλους συλλέκτες. Τότε η αναλογία του κόστους μιας αυθεντικής από ένα αντίγραφο ήταν 1 προς 50 και τώρα πια είναι σε πολύ μεγάλα ύψη».

Την ρωτήσαμε τι αισθάνεται όταν βλέπει μία φορεσιά και μας απαντά: «Σκέφτομαι τα όνειρα που θα έκανε εκείνη η κοπέλα όταν την έφτιαχνε, αναρωτιέμαι τι έβλεπε μπροστά της, τι συναισθήματα είχε, τι αντίκτυπο είχε στο οικογενειακό της περιβάλλον. Όταν βλέπεις ένα αντικείμενο που ανήκε κάπου, αρχίζεις να φαντάζεσαι όλη του τη ζωή. Πράγμα και πολύ

συγκινητικό και πολύ ενδιαφέρον». Ίσως γι' αυτό δεν μπορεί να ξεχωρίσει καμία ως πιο αγαπημένη, ακόμη και κάποια που είναι εξαιρετικά σπάνια.

Αναρωτηθήκαμε ποια είναι η παραδοσιακή φορεσιά της Καλαμάτας. Μας είπε ότι αυτό αναρωτήθηκε και η ίδια όταν ήρθε από την Αθήνα, καθώς από την καταγωγή της είναι βλάχα, με πατέρα από τη Σαμαρίνα. «Αυτή της Αμαλίας, μου απαντούσαν χωρίς να μπορούν να θυμηθούν τι υπήρχε νωρίτερα. Πήγα σε ειδικούς, έψαξα σε φωτογραφεία και δεν έβρισκα καμιά γιατί όπως μου έλεγαν τις είχε καταστρέψει ο Ιμπραήμ. Όμως εγώ ήμουν επίμονη, πήγα στη βιβλιοθήκη και άρχισα να ψάχνω. Ξεκίνησα από τα προικοσύμφωνα. Βρήκα ένα του 1767, μιας κόρης Μπενάκη, της Πετζεχρούλας Μπενάκη, το οποίο ήταν ένας πλούτος πληροφοριών, καθώς περιέγραφε τα ρούχα της προίκας της με κάθε λεπτομέρεια: ποια κομμάτια αποτελούσαν την φορεσιά της, τα υφάσματα με τα οποία ήταν ραμμένα, τα είδη των διακοσμήσεων που είχαν. Έτσι έγινε μία πρώτη ανασύσταση της φορεσιάς. Στη συνέχεια έτυχε να βρω από μία συγγενή μου ένα φθαρμένο καβάδι με το οποίο πήγα στο μουσείο λαϊκής τέχνης αναζητώντας περισσότερα στοιχεία. Με έφεραν σε επαφή με τον Γιάννη Τσαρούχη, ο οποίος είχε κάνει μία μελέτη και ο οποίος μου επιβεβαίωσε ότι αυτό που είχα ήταν τμήμα της καλαματιανής φορεσιάς. Η τελική επιβεβαίωση έγινε στη Γεννάδειο βιβλιοθήκη, στην οποία βρήκα ένα χαρακτηριστικό που απεικόνιζε μία ηλικιωμένη γυναίκα από την Καλαμάτα που φορούσε φορεσιά ίδια με αυτή του προικοσύμφωνου».

Τι πιστεύει ότι θα διατηρηθεί από τη σημερινή μας ενδυμασία 200 χρόνια μετά; «Απολύτως τίποτα. Τα ρούχα παλιά ήταν λίγα και γι' αυτό πολύτιμα. Τα έραβαν σε σημαντικές στιγμές της ζωής τους: στον αρραβώνα, στο γάμο και τα φύλαγαν για τις κόρες και τις εγγονές τους. Πολλές φορεσιές χάθηκαν γιατί άφηναν εντολή να τους τις φορέσουν όταν θα έφευγαν από τη ζωή. Σήμερα τα ρούχα είναι κακής ποιότητας, ομοιόμορφα, γιατί αυτό συμφέρει στην παραγωγή, και αναλώσιμα. Ίσως κάποιες να φυλάνε τα νυφικά τους όμως και αυτά είναι τόσο ίδια μεταξύ τους...».

Τη χαροποιεί το μεγάλο ενδιαφέρον των παιδιών κατά τη διάρκεια των επισκέψεων, αναρωτιέται όμως αν είναι ευκαιριακό ή κάτι που θα τους μείνει. Η παρουσίαση της συλλογής παίζει κατά την ίδια πολύ μεγάλο ρόλο. Οι φωτισμοί της Ελευθερίας Ντεκώ και η υποβλητική μουσική του Δημητρίου Μπάκα που μας συνόδευε σε όλη τη διάρκεια της επίσκεψής μας, δημιουργούν μία υποβλητική ατμόσφαιρα: «Το μουσείο πρέπει να εντυπωσιάζει το θεατή, να του

δημιουργεί χαρά, αλλά και να τον μάθει κάτι, να μην περάσει και φύγει αδιάφορος. Ο ρόλος της τεχνολογίας είναι σημαντικός. Τα παιδιά είναι εξοικειωμένα με αυτήν, γι' αυτό και όλες οι πληροφορίες δίνονται από tablet που υπάρχουν στο χώρο».

Δεν θα μπορούσαμε να μην αναφερθούμε στην περιοδική έκθεση του γλύπτη Νίκου Φλώρου «Ήρωες από μέταλλο» και στην τόλμη της κυρίας Καρέλια να προτείνει τη συνομιλία

μοντέρνων έργων από ανακυκλωμένο αλουμίνιο με τις παραδοσιακές φορεσιές. Δεν φοβήθηκε την αντιπαράθεση; «Έχοντας δει τα προηγούμενα έργα του κυρίου Φλώρου του έκανα την πρόταση να φτιάξει κάτι για το μουσείο. Εμπιστεύτηκα το ταλέντο και την αισθητική του. Πάντα είναι ενδιαφέρουσα η σύζευξη του καινούργιου με το παλιό και τελικά άρεσε και στον κόσμο πολύ. Ήταν κάτι που κέντριζε το ενδιαφέρον των επισκεπτών: το πώς μπορείς να μεταμορφώσεις ένα πράγμα, να φτιάξεις κάτι υψηλής αισθητικής από ένα ευτελές υλικό».

Επιθυμία της κυρίας Καρέλια είναι ο χώρος της συλλογής να μην περιοριστεί σε ένα στείο μουσειακό ρόλο, αλλά να αποτελέσει διαχρονικά έναν ευρύτερο πυρήνα πολιτισμού. Γι' αυτό στον χώρο της συλλογής υλοποιούνται εκπαιδευτικά προγράμματα για όλες τις σχολικές βαθμίδες, όπως μας εξήγησε πολύ αναλυτικά η υπεύθυνη, κυρία Νάνσυ Κανελλοπούλου. Γίνονται συνεργασίες με Πανεπιστήμια, πραγματοποιείται κύκλος μουσικών εκδηλώσεων, διοργανώνονται εκθέσεις Ελλήνων και ξένων καλλιτεχνών, αλλά και βιβλιοπαρουσιάσεις και άλλα πολιτιστικά δρώμενα.

Ευχαριστούμε θερμά τη συλλέκτρια και τις συνεργάτιδες της για τη συνομιλία και για το χρόνο που μας αφιέρωσαν. Ελπίζουμε ότι η αγάπη που διαθέτει η κυρία Καρέλια για την τέχνη και τον πολιτισμό, το πάθος της για την παράδοση, θα εμπνεύσει τους μαθητές και τις μαθήτριές μας και θα τους βοηθήσει να καλλιεργήσουν αξίες και ιδανικά που σχετίζονται με την αναζήτηση μιας προσωπικής και εθνικής ταυτότητας.

Επιμέλεια:

Ευαγγελία Βελλή, Παρασκευή Θεοφανίδου, Σταματία Κοτρέτσου